

LASTENSUOJELUN SOSIAALIOHJAUS SATAKUNNASSA ASIAKASPROSESSIN VALOSSA

Tuuli Eronen
Opinnäytetyö, kevät 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Länsi Pori
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali- ja kasvatustieteiden
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Eronen, Tuuli.

Lastensuojelun sosiaaliohjaus Satakunnassa asiakasprosessin valossa.

41 sivua, 3 liitettä. Pori, kevät 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Länsi, Porin toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tutkimuksessa selvitettiin, mitä lastensuojelun sosiaaliohjaus oli Satakunnassa ja mihin se sijoittui lastensuojelun asiakasprosessissa. Tutkimuksessa verrattiin Satakunnan kahden kunnan lastensuojelun sosiaaliohjausta Helsingin perhekeskus Kaarelan toimipisteen lastensuojelun sosiaaliohjaukseen.

Tutkimus oli luonteeltaan kvalitatiivinen ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselylomaketta ja teemahaastattelua. Kyselylomake sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Teemahaastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Tutkimuksen kohteena oli kaksi Satakunnan eri kunnan sosiaalialan ammattilaista. Aineistoa käsiteltiin sisällönanalysimenetelmällä.

Tutkimustulosten mukaan Satakunnassa ja Helsingin perhekeskus Kaarelan lastensuojelun sosiaaliohjauksessa oli nähtävissä yhdenvertaisuutta. Lastensuojelun sosiaaliohjaus sijoittui pääsääntöisesti asiakasprosessissa toteutusvaiheeseen. Työmenetelmät vaihtelivat asiakkaan tarpeen mukaan.

Asiasanat: sosiaaliohjaus, lastensuojelu, asiakasprosessi, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Eronen, Tuuli.

The social guidance in child welfare in Satakunta from the point of view of customer process.

41(p.), 3 appendices. Language: Finnish. Pori, Spring 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this study was to find out what social guidance in child welfare in Satakunta was and where it took place in client process. The purpose was also to compare social guidance in child welfare in Satakunta and Helsinki family center Kaarela.

The study was qualitative. The data were collected by questionnaires and theme interviews. The questionnaires included both multiple-choice and open questions. The theme interviews were performed individually. The target group consisted of two professionals at the Office for Social Services in Satakunta. The results were analyzed by using content analysis.

According to the study results, social guidance in child welfare was seen nearly similarly in Satakunta and Helsinki. Social guidance in child welfare took place in completion phase of client process. The work methods were changed according to the need of the client.

Keyword: social guidance, child welfare, client process, qualitative study

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LASTENSUOJELU	6
2.1 Sosiaaliohjaus	7
2.2 Lastensuojelun sosiaaliohjaus.....	9
3 ASIAKASPROSESSI SOSIAALIHUOLLOSSA	12
4 LASTENSUOJELUN SOSIAALIOHJAUKSEN SIOJITTUMINEN ASIAKASPROSESSIIN.....	15
5 SATAKUNNAN LASTENSUOJELUN KEHITTÄMISYKSIKKÖ	17
6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN	19
6.1 Tutkimuskohde	20
6.2 Tutkimusmenetelmä	20
6.3 Aineiston keruumenetelmät.....	21
6.4 Tutkimusaineiston analyysi.....	22
6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	24
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
7.1 Lastensuojelun sosiaaliohjaus.....	26
7.2 Lastensuojelun sosiaaliohjauksen sijoittuminen asiakasprosessiin	27
7.3 Tutkimustulosten vertailua aikaisempaan tutkimukseen.....	29
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	31
9 POHDINTA	33
LÄHTEET	35
LIITE 1. Saatekirje	37
LIITE 2. Kyselylomake	38
LIITE 3. Haastattelurunko	41

1 JOHDANTO

Sosiaaliohjaus käsitteenä on vielä vieras sosiaalialan kentällä, vaikka käsite tuodaan esille niin sosiaalialan kelpoisuuslaissa kuin sosiaalihuollon ammattilaisen henkilöstön tehtävärakennesuosituksessakin. Lastensuojelu herättää yhä suurempaa keskustelua, koska perheissä ilmenevät ongelmat ovat muuttuneet entistä vaikeammiksi. Useiden perheiden osalta voidaan puhua moniongelmaisuudesta. Tästä syystä lastensuojelua on kehitettävä ja saatava sellaiseksi, että toimenpiteet vastaavat perheiden todellisia tarpeita.

Aihe tutkimukseen syntyi tekijän kiinnostuksesta lastensuojelua kohtaan. Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksiköllä oli puolestaan tarve saada tietoa Satakunnassa tehtävästä sosiaaliohjauksesta. Yhteistyössä rajasimme tutkimuksen aiheen käsittelemään lastensuojelun sosiaaliohjausta.

Tutkimuksen tarkoituksena on vertailla kahden Satakunnassa sijaitsevan kunnan lastensuojelun sosiaaliohjausta Helsingin perhekeskus Kaarelan lastensuojelun sosiaaliohjaukseen. Tutkimuksessa etsittiin vastauksia kysymyksiin, mitä on lastensuojelun sosiaaliohjaus Satakunnassa ja mihin se sijoittuu lastensuojelun asiakasprosessissa. Edellä mainitut kysymykset on jäsennetty tutkimuksen tutkimustehtäviksi. Tutkimus tehtiin yhteistyössä Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön kanssa.

Tutkimuksen alussa perehdytään lastensuojelun, sosiaaliohjauksen, lastensuojelun sosiaaliohjauksen ja sosiaalihuollon asiakasprosessin käsitteisiin sekä esitellään yhteistyökumppani. Seuraavaksi esitellään tutkimuksen tarkoitus, toteutus sekä tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset. Lopuksi arvioidaan tutkimusprosessia ja siitä saatuja tuloksia.

2 LASTENSUOJELU

Lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on turvata lapselle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Laissa painotetaan lapsen oikeutta osallistumiseen ja erityiseen suojeluun. Laissa korostetaan julkisen vallan velvollisuutta palveluiden järjestäjänä sekä voimavarojen antajana perheelle ja lapselle. Viranomaisten tehdessä ratkaisuja heidän tulee ottaa huomioon, mitkä toimenpidevaihtoehdot turvaavat parhaiten laissa olevat lapsen oikeudet. Huomiota on myös kiinnitettävä, minkälaista hoitoa ja huolenpitoa lapsi tarvitsee. Lastensuojelulaissa lapsi määritellään alle 18-vuotiaaksi ja nuorella tarkoitetaan 18–20-vuotiaita henkilöitä. (Räty 2007, 17, 31.)

Ensisijaisesti vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Lasta tulee kasvattaa niin, että lapsi saa huolenpitoa, ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä ja kasvamista vastuullisuuteen sekä tulevaan aikuisuuteen pitää tukea ja edistää. Lapsen vanhemmilla on yksinoikeus määrätä siitä, miten lapsen kasvatus ja huolenpito järjestetään. Lastensuojelulaissa (417/2007) korostetaan, että yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia tässä tehtävässä ja tarjottava perheelle tarpeellista apua riittävän ajoissa. (Sosiaaliportti 2009.)

Lastensuojeluun kuuluvat lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lastensuojelua on lastensuojelun tarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Kunnan tulee lisäksi järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua, joka edistää ja turvaa lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukee vanhemmuutta. Ensisijaisesti lastensuojelussa tulisi käyttää avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu vaadi muita toimenpiteitä. Lastensuojelussa tulee aina toimia mahdollisimman hienovaraisesti. Havaittuihin ongelmiin tulee myös puuttua riittävän ajoissa. Viranomaisten on ryhdyttävä tarpeenmukaisiin toimiin, jos lapsen ase-

ma perheessä vaarantuu esimerkiksi lapsen kasvuolosuhteiden, kodin olosuhteiden, lapsen oman tai vanhempien käyttäytymisen tai menettelyn johdosta. (Räty 2007, 19–21.)

Lastensuojeluprosessi alkaa kun lapsesta tehdään lastensuojeluilmoitus, jonka voi tehdä joko suullisesti tai kirjallisesti. (Räty 2007, 149.) Lastensuojeluilmoituksen vastaanottaa joko sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja. Sosiaalityöntekijä tekee kuitenkin lopullisen päätöksen siitä, onko ilmoitus aiheellinen, ryhdytäänkö lastensuojelutarpeen selvitykseen vai ohjataan lapsi, nuori tai perhe muiden palveluiden piiriin. (Sarvimäki & Siltaniemi 2007, 29.)

2.1 Sosiaaliohjaus

Sosiaaliohjauksessa tähdätään henkilön, perheen tai ryhmän elämänhallinnan ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseen. Sosiaaliohjauksessa tuetaan asiakkaan osallistumista ja selviytymistä yhteiskunnassa. Tarkoituksena on aktivoita, motivoida ja konkreettisesti opastaa asiakasta sekä ehkäistä elämäntilanteiden muuttumista ongelmallisemmiksi. Menetelmänä ovat ehkäisevä ja kuntouttava ohjaus, neuvonta ja tuki. Sosiaaliohjaus on osa sosiaalityön, sosiaalipalvelujen ja toimeentuloturvan asiakastyöprosessia. (Horsma & Jauhiainen 2004, 42–43, 148.) Ohjauksen tulee perustua asiakkaan ja ammattilaisen tasa-arvaisuuteen. Ohjauksessa korostuu luottamuksellisuus ja kunnioitus. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 123, 125.)

Sosiaalialalla puhutaan niin ohjauksesta kuin neuvonnasta. Eroa näille kahdelle on se, että neuvonnassa on kyseessä asiakkaan elämäntilanteeseensa liittyvä kysymys, johon hän tarvitsee vastausta, esimerkiksi sosiaaliturvaan liittyvä kysymys. Jos ammattilainen pystyy vastaamaan asiakkaan kysymykseen heti, voidaan puhua suorasta neuvonnasta. Välillisessä neuvonnassa ammattilaisella ei ole suoria vastauksia asiakkaan kysymykseen vaan hän ottaa selvää eri vaihtoehtoista ja antaa vastauksen asiakkaalle myöhemmin. Asiakkaan päätettäväksi jää, miten hän hyödyntää saamaansa tietoa. Neuvonnassa asiakkaan roo-

li on passiivisempi kuin ohjauksessa. Ohjauksessa sen sijaan ohjattavan rooli on aktiivisempi. Asiakas ja ammattilainen määrittelevät yhdessä ongelman ja keksivät vuorovaikutteisesti ratkaisuvaihtoehtoja. Ohjauksen lähtökohtana ovat asiakkaan omat tavoitteet ongelmanratkaisussa. (Mäkinen ym. 2009, 124–125.)

Ohjaustyössä ammattilainen tarjoaa ohjattavalle aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Ammattilaisen tulee luoda ohjaustilanne kiireettömäksi, vaikka aikaa olisikin vain vähän käytettävissä. Kiire kertoo ohjattavalle, etteivät hänen asiansa ole ammattilaiselle tärkeitä. Huomioiminen esiintyy ohjattavan kuuntelemisena. Ammattilaisen tulee varmistaa, että ohjattava myös tuntee, että häntä kuunnellaan. Tilanne vaatii molemmilta osapuolilta aitoa läsnäoloa. Huomioiminen rohkaisee ohjattavaa kertomaan ongelmistaan ja henkilökohtaisista asioistaan normaalia vapautuneemmin. Kunnioitus on koko ohjaustilanteen lähtökohta. Kun ilmapiiri on kunnioittava, asiakas kokee rohkaisua, joka auttaa häntä löytämään omia voimavarojaan. Ammattilaisen tulee myös kunnioittaa itseään, jotta hän pystyy osoittamaan asiakkaalleen kunnioitusta. (Mäkinen ym. 2009, 124.)

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista määrittelee, että sosiaaliohjaajan tehtäviin kelpoisilta vaaditaan sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeatutkinto. Tämä laki huolehtii siitä, että asiakas saa ammattitaitoista ja laadullista sosiaalihuoltoa. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.4.2005/272.)

Sosiaaliohjaajan tehtävänä on opastaa, ohjata ja tukea asiakasta. Yhdessä asiakkaan kanssa tehdään sosiaaliohjauksen suunnitelma, johon asiakkaan lisäksi osallistuu hänen lähipiirinsä ja tarvittaessa muita ammattilaisia. Sosiaaliohjaaja tuo asiakkaalle esille tarpeellisia muutosehdotuksia sekä huolehtii sosiaaliohjauksen suunnitelman tarkastamisesta ja toteuttamisesta. Sosiaaliohjaaja auttaa asiakasta muun muassa työ- tai opiskelupaikan saamisessa ja yhteiskunnan tarjoamien palveluiden hyödyntämisessä. Tärkeää on, että yhdessä asiakkaan kanssa löydetään ”oikea reitti”, johon molemmat osapuolet sitoutuvat. (Horsma & Jauhiainen 2004, 42–43.)

2.2 Lastensuojelun sosiaaliohjaus

Käytän Tehty-hankkeen eli tehtävärakenteiden ja työmallien kehittäminen sosiaalityössä sekä perhekeskus Kaarelan toimipisteen määrittelyä.

Helsingin sosiaalivirastossa käynnistettiin vuonna 2005 Tehty-hanke, jonka tarkoituksena oli selventää sosiaalialan ammattilaisten tehtävärakennetta ja toimintamalleja. Tehty-hankkeessa lastensuojelun sosiaaliohjauksen ydintehtävät olivat lapsen ja vanhempien hyvinvoinnin arviointi, vanhemmuuden tukeminen ja perheen kriisitilanteissa työskentely. Tehtäväalueet olivat arviointityö, perhetyö ja kriisityö. Tehty-hankkeessa tuli esille, että lastensuojeluprosessissa sosiaaliohjaukseen tulisi kehittää vielä muita työalueita kuten kuntouttava työ, sijoitettujen lasten vanhempien kanssa tehtävä työ sekä akuutti- ja kriisityö. (Liukkonen & Lukman 2007, 6, 107, 109.)

Helsingin sosiaaliviraston tehtävärakennehankkeen mukaan lastensuojelun sosiaaliohjaajien tehtäviin kuului perhetyön lisäksi arviointityö, jota tehtiin yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sosiaalityöntekijän työparina toimimista lastensuojelutarpeen selvityksessä. Työpari jakoi keskenään alkuarvioinnin tehtävät kuten alkuarvioinnin dokumentoinnin. Sosiaaliohjaajat ja sosiaalityöntekijät toivat arviointityöhön ja arviointikeskusteluihin oman ammatillisen osaamisensa, jolloin työskentely oli moniammatillista. (Liukkonen & Lukman 2007, 109.)

Helsingin perhekeskus Kaarelan toimipisteessä tehtiin vuonna 2008 selvitys lastensuojelun sosiaaliohjauksesta. Selvitys oli osa Pääkaupunkiseudun lastensuojelun kehittämissyksikön toimintaa. Selvityksessä on myös kerrottu Kaarelan toimipisteen lastensuojelun asiakasprosessi sekä lastensuojelun sosiaaliohjauksen sijoittuminen asiakasprosessiin. Sosiaaliohjaajien työ jakaantui siellä samoihin ydintehtäviin kuin Tehty-hankkeessa, mutta lisänä heillä oli lapsen ja nuoren tukeminen, ohjaus sekä itsenäistymisessä tukeminen. Perhekeskus Kaarelan toimipisteessä lastensuojelun sosiaaliohjausta oli perhetyö, yksilösosiaaliohjaus, perhesosiaaliohjaus, alkuarviointityö, ryhmätoiminta, leirityöskentely ja valvotut tapaamiset. Tämän lisäksi sosiaaliohjaajat toimivat aktiivisina

osapuolina alueen eri toimijoiden yhteistyöverkostoissa sekä asiakaskohtaisissa verkostoissa. (Forslund-Raivaara, Karjalainen & Pitkonen 2008, 3.)

Perhekeskus Kaarelassa yksilösosiaaliohjausta toteutetaan lapsen, nuoren tai aikuisen kanssa. Yksilösosiaaliohjauksessa keskeisintä on asiakkaan ohjaus, tukeminen ja arviointi. Tarkoituksena on myös ohjata asiakasta arjen hallinnassa sekä eri palveluiden piiriin. Asiakkaan toimintakykyä ja selviytymistä omassa ympäristössä kartoitetaan arvioinnin avulla. Työmenetelminä yksilösosiaaliohjauksessa käytetään muun muassa erilaisia verkostokarttoja ja menetelmäkortteja. (Forslund-Raivaara ym. 2008, 10.)

Perhe- ja yksilösosiaaliohjaus linkittyvät toisiinsa. Perhesosiaaliohjauksessa kartoitetaan perheen lisätuen tarvetta sekä ohjataan perhe heille sopiviin palveluihin. Perhekeskus Kaarelassa perhesosiaaliohjausta voi olla myös perheistunnot tai lasten tai nuorten ryhmäläisten vanhempien tapaamisia, joissa tavoitteena on nostaa havaittu huoli puheeksi ja tukea perhettä löytämään heille sopivia ratkaisuja. Perheet ohjautuvat perhesosiaaliohjaukseen ryhmien, yksilösosiaaliohjauksen tai leirien kautta. Perhetyötä ja perhesosiaaliohjausta ei tule rinnastaa toisiinsa. Perhetyössä asiakkaaksi tullaan perheen oman sosiaalityöntekijän kautta, kun taas perhesosiaaliohjauksessa asiakkuutta ei erikseen kirjata. Erona on myös asiakassuhteen kesto. Perhesosiaaliohjaus on kestoaltaan yleensä vain muutaman tapaamisen mittaista. Jos taas perheen tuen tarve on suurempaa, ohjataan perhe esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijälle ja tätä kautta perhetyöhön. (Forslund-Raivaara ym. 2008,11, 15–16.)

Perhekeskus Kaarelassa lastensuojelun sosiaaliohjausta oli myös valvotut tapaamiset, joissa sosiaaliohjaaja turvaa tapaamisen onnistumisen sekä valvoo vanhemman kuntoa. Valvottuihin tapaamiseen ohjaututaan sosiaalityöntekijän tekemän suunnitelman kautta. Yhdessä asiakas, sosiaaliohjaaja ja sosiaalityöntekijä tekevät suunnitelman tapaamisten tueksi sekä sopivat, miten ne toteutetaan, millä ehdoilla ja ennen kaikkea missä. Valvotut tapaamiset on katsottu linkittyvän tiiviisti perhesosiaaliohjaukseen, koska tapaamisissa vanhempi voi hakea päätöksiinsä tukea sosiaaliohjaajalta ja lapsi saattaa turvautua myös so-

siaaliohjaajaan. Näin ollen tapaamisissa on selkeä ohjauksellinen orientaatio. (Forslund-Raivaara ym. 2008, 7.)

Perhekeskus Kaarelan lastensuojelunsosiaaliohjaajien työnkuvaan kuuluu myös ryhmä- ja leirimuotoinen työskentely. Ryhmiä on perustettu asiakkaan tarpeiden sekä Kaarelan alueen ilmiöiden mukaan. Ryhmistä osa on perustettu lastensuojelussa ilmenneiden tarpeiden mukaan ja osa yhteistyökumppaneiden, kuten koulujen tai nuorisotoimen, tuomien tarpeiden mukaan. Ryhmät on suunnattu sekä lastensuojelun asiakasperheille että varhaisentuen perheille. Perhekeskus Kaarelassa on muun muassa Äiti-lapsiryhmä, perheleiri, päihdeperheiden vertaistukiryhmä sekä tyttö- ja poikaryhmät. Perheleirillä on ohjattua toimintaa, jonka tarkoituksena on antaa perheelle virikkeitä yhteiseen ajankäyttöön. (Forslund-Raivaara ym. 2008, 12–14.)

3 ASIAKASPROSESSI SOSIAALIHUOLLOSSA

Sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen tarkoituksena on tuottaa asiakkaan kannalta positiivisesti vaikuttavia palveluja. Sosiaalialan ammatillisen henkilöstön tehtävärakenteen tulee myös edesauttaa asiakkaan saamaa vaikuttavaa palvelua, joka voidaan varmistaa toimivalla asiakasprosessilla. Asiakasprosessi (Kuvio 1) alkaa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista, joka suunnitellaan yhdessä asiakkaan ja palvelun toteuttavien ammattihenkilöiden kanssa. Prosessille nimetään vastuuhenkilö, joka vastaa siitä, että asiakasprosessin eri vaiheet toteutuvat. Vastuuhenkilöllä on myös keskeinen vastuu tuotettujen palvelujen ja tehtyjen toimenpiteiden vaikutusten arvioinnista. Asiakasprosessissa on mukana asiakkaan lähiyhteisö sekä eri sektoreiden viranomaisia. (Sarvimäki & Siltaniemi 2007, 22–23.)

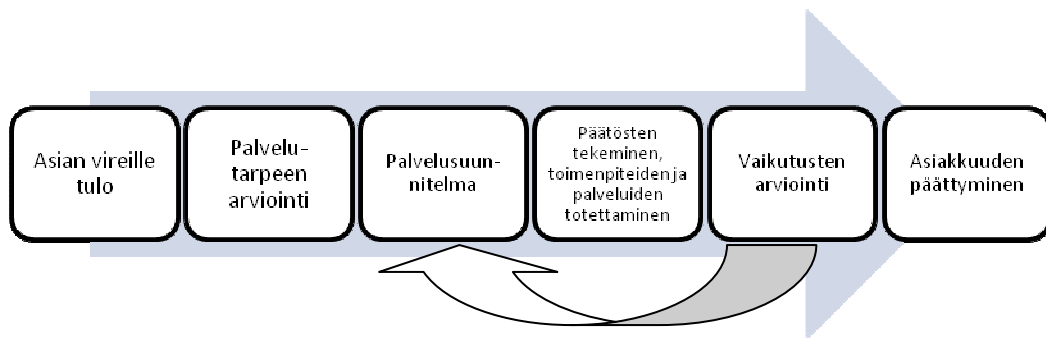
Sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen asiakasprosessi voidaan jakaa kuuteen vaiheeseen: (1) asian vireilletulo, (2) palvelutarpeen arviointi, (3) palvelusuunnitelman tekeminen, (4) asiakaskohtaisten päätösten tekeminen sekä toimenpiteiden ja palveluiden toteuttaminen, (5) vaikutusten arviointi ja (6) asiakkuuden päättäminen. Eri vaiheiden tulee kytkeytyä toisiinsa ja muodostaa yhtenäinen kokonaisuus. Tavoitteena on asiakkaan tilanteeseen vaikuttava tuloksellinen palvelu. Asiakasprosessin eri vaiheissa toteutumisvastuu voi vaihdella, esimerkiksi sosiaaliohjaajalle. Vastuuhenkilö on kuitenkin vastuussa koko asiakasprosessista. (Sarvimäki & Siltaniemi 2007, 23.)

Asiakasprosessin ensimmäisellä vaiheella, asian vireille tulolla, tarkoitetaan sitä kun henkilö itse, hänen lähiyhteisönsä, viranomainen tai joku muu taho ilmaisee henkilön palveluntarpeen. Asiakasprosessin vireille tulosta vastuussa oleva ammattilainen tekee ratkaisun, kuuluuko asia sosiaalihuollon ja sosiaalipalveluiden piiriin sekä edellyttävätkö henkilön asia palvelutarpeen arviointia. Jos henkilön asia kuuluu sosiaalihuollon ja sosiaalipalveluiden piiriin siirrytään asiakasprosessissa toiseen vaiheeseen, palvelutarpeen arviointiin. (Sarvimäki & Siltaniemi 2007, 24.)

Asiakasprosessin kolmannessa vaiheessa henkilölle laaditaan palvelusuunnitelma, joka tehdään palvelutarpeen arvioinnin pohjalta. Palvelusuunnitelma tehdään yhteistyössä henkilön ja hänen läheistensä kanssa. Palvelusuunnitelman laatimisesta vastaa kullakin palvelusektorilla määritelty ammattihenkilö sekä siihen osallistuvat kaikki henkilön palvelun toteuttamisesta vastuussa olevat ammattiryhmät. Palvelusuunnitelman tarkoituksena on ohjata kaikkia ammattiryhmiä ja heidän työtään henkilön palvelua toteutettaessa. Asiakasprosessin neljännessä vaiheessa toteutetaan ne palvelut ja toimenpiteet, jotka asiakaskohtaisessa palvelusuunnitelmassa henkilön tilanteen kohentamiseksi on katsottu. Sosiaalipalvelut ja toimenpiteet määräytyvät sen mukaan, minkä ammattiryhmien palveluja henkilö tarvitsee. (Sarvimäki & Siltaniemi 2007, 24–25.)

Asiakasprosessin viidennessä vaiheessa kaikki ammattiryhmät arvioivat asiakaskohtaisen palvelusuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä vaikutusta henkilön tilanteeseen. Kun vaikutusten arviointi on jatkuvaa, tuo se esille muutokset asiakkaan tilanteessa sekä tunnistetaan ne palvelutarpeet, joihin prosessissa ei ole pystytty vastaamaan. Arvioinnin avulla tarkennetaan henkilön palvelusuunnitelmaa sekä tarpeellisia sosiaalipalveluja ja toimenpiteitä. Asiakasprosessin vastuuhenkilö tekee ennen asiakkuuden päättämistä kokonaisarvion asiakasprosessin ja palvelun vaikutuksista yhdessä asianomaisen kanssa. (Sarvimäki & Siltaniemi 2007, 25.)

Asiakasprosessi päättyy, kun vastuuhenkilö tekee arvioinnin perusteella päätöksen asiakkuuden päätöksestä ja selvittää päätöksen vaikutukset asianomaiselle. Sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen asiakkuuksien kesto vaihtelee muutamasta asiakastapaamisesta useiden vuosien mittaiseen palveluun henkilön tai perheen palvelun tarpeiden mukaan. Tilapäinen toimeentulotuen tarve, johon ei liity muun palvelun tarvetta tai muiden etuuksien hakeminen, on yksi esimerkki lyhytkestoisesta asiakkuudesta. Tällöin ei myöskään varsinaista asiakasprosessia käynnistetä. Pitkäkestoista palvelua tarjotaan lasten päivähoidossa ja usein myös lastensuojelussa sekä vanhusten ja vammaisten palveluissa. Asiakkuus perustuu tuolloin palvelutarpeen arviointiin ja palvelutavoitteiden asettamiseen. (Sarvimäki & Siltaniemi 2007, 25.)

KUVIO 1. Asiakasprosessi sosiaalihuollossa ja sosiaalipalveluissa

4 LASTENSUOJELUN SOSIAALIOHJAUKSEN SIJOITTUMINEN ASIAKAS-PROSESSIIN

Lastensuojelun asiakasprosessi jakaantuu Helsingin perhekeskus Kaarelan toimipisteessä viiteen eri vaiheeseen: alkutilanne, arviointi, suunnitelma, toteutus ja lopputilanne. Asiakasprosessista on jätetty pois vaikutusten arviointi vaihe pois, koska se on sisäänrakennettuna toteutusvaiheen käytännöissä. Alkutilanteeseen kuuluu lastensuojeluilmoituksen vastaanottaminen. Tämän jälkeen asiakasprosessi etenee arviointivaiheeseen. Arvioinnin suorittaa asiakkaalle osoitettu sosiaalityöntekijä, joka päättää jatketaanko vai lopetetaanko asiakkaan lastensuojelun asiakkuus. Jos asiakkuutta jatketaan, siirtyy se asiakasprosessissa suunnitelmavaiheeseen. Asiakkaan ja mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa tehdään yhdessä asiakassuunnitelma, johon kirjataan työskentelyn tavoitteet, keinot sekä suunnitelman seuraava arviointiajankohta. Tämän jälkeen asiakasprosessi siirtyy toteutusvaiheeseen, jossa toteutetaan asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja keinot. Toteutusvaiheen jälkeen asiakasprosessi loppuu lopetusvaiheeseen, jossa sosiaalityöntekijä lopettaa asiakkaan lastensuojelun asiakkuuden. (Forslund-Raivaara ym. 2008, 4.)

Helsingin perhekeskus Kaarelan toimipisteen lastensuojelun sosiaaliohjauksen asiakastyö jakaantuu perhetyöhön, yksilö- ja perhesosiaaliohjaukseen, alkuarviointityöhön, ryhmätoimintaan, leirityöskentelyyn ja valvottuihin tapaamisiin. Sosiaaliohjaus sijoittuu lastensuojelun asiakasprosessissa pääsääntöisesti toteutusvaiheeseen. Alkuarviointi sijoittuu lastensuojelun asiakasprosessissa luonnollisesti arviointivaiheeseen. Alkuvaiheen tilannearviossa Kaarelan toimipisteessä selvitetään asiakkaan lastensuojelun tarve. Asiakassuunnitelma tehdään tässä vaiheessa, jos lastensuojelunasiakkuutta jatketaan. Tilannearviossa on tarkoitus tavata erikseen perheen lapsi tai lapset ja vanhemmat. Koko perhettä tavataan myös yhdessä. Alkuvaiheen tilannearvioissa voi olla tarvetta perhetyölle, yksilösosiaaliohjaukselle, ryhmätyöskentelylle tai leirityöskentelylle. Sosiaalityöntekijä ohjaa asiakkaan edellä mainittuihin työmuotoihin lähetteellä. Alkuarvioinnissa sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja tekevät yhteistyötä. Lastensuojelun asiakasprosessin toteutusvaiheeseen sijoittuu valvotut tapaamiset,

yksilö- ja perhesosiaalihjaus, verkostotyö, perhetyö, leirit ja ryhmätoiminta. Asiakassuunnitelman kautta asiakas ohjataan hänelle sopivien työmuotojen pariin. (Forslund-Raivaara ym. 2008, 5-18.)

5 SATAKUNNAN LASTENSUOJELUN KEHITTÄMISYKSIKKÖ

Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö on osa Satakunnan kaikkien kuntien lastensuojelun palvelurakennetta ja palvelujen kehittämistä. Kehittämissyksikön tarkoituksena on edistää tasavertaisten lastensuojelupalveluiden saamista Satakunnassa. Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön toiminta alkoi hankkeen muodossa. Hanke kuului sosiaali- ja terveysministeriön sosiaalialan kehittämisohjelmaan, jonka tarkoituksena oli turvata samantasoinen sosiaalipalvelu kuntalaisille asuinkunnasta riippumatta. Satakunnan kaikki kunnat sitoutuivat rakentamaan lastensuojelun kehittämissyksiköstä pysyvän toimintamuodon maakuntaan. Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö aloitti toimintansa 1.1.2009. (Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö 2009.)

Porin kaupungin perusturvakeskus toimii Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön hallinnoijana. Pääsääntöisenä kohderyhmänä ovat Satakunnan kuntien lastensuojelun parissa työskentelevät työntekijät. Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön työntekijät vastaavat maakunnallisen lastensuojelun kehittämisestä ja laadun turvaamisen tarpeesta. Satakunnan 21 kunnan lisäksi toimintaan osallistuu myös sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos Oy, jolla on tärkeä rooli kehittämissyksikön toiminnan tukemisessa. Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikössä työskentelee johtava sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja, kaksi sosiaalityöntekijää sekä psykologi. (Nuolivaara, Terttu, henkilökohtainen tiedonanto 24.2.2010.)

Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön tavoitteena on löytää keinoja lastensuojelun osaamisen ja palvelurakenteen toimivuuden turvaamiseksi Satakunnassa. Kehittämissyksikön toiminta kohdistuu perus- ja erityisosaamisen lisäämiseen ja turvaamiseen. Toiminnassa pyritään myös vahvistamaan moniammatillista ja –sektorista yhteistyötä koko maakunnan tasolla. Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö pyrkii tuottamaan ja kokoamaan tietoa lastensuojelun tilanteesta koko maakunnasta. Toiminnan tärkeä osa on aktiivinen tie-

dottaminen omalle ammattikunnalle sekä Satakunnan asukkaille. (Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö 2009.)

Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö on käynnistänyt yhteistyökäytännön Satakunnan ammattikorkeakoulun, Diakonia-ammattikorkeakoulu Lännen, Porin toimipaikan ja Tampereen yliopiston Porin yksikön kanssa. Sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos Oy on kehittämissyksikön toteuttaja sekä lastensuojelun kehittämissyksikkö työskentelee tiiviissä yhteistyössä sen kanssa. Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö tarjoaa maakunnan sosiaali- ja perhetyöntekijöille koulutusta, konsultaatiota, työpariapua ja vertaisryhmätyöskentelyä lastensuojelutyön tilanteissa. Käytössä ovat avo- ja sijaishuollon työmenetelmät. (Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö 2009.)

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN

Tutkimusprosessi alkoi opinnäytetyön aiheen pohtimisella syksyllä 2009. Alustavaa keskustelua aiheesta käytiin Satakunnan lastensuojelun kehittämisyksikön kanssa. Yhdessä ideoimme ja rajasimme ajankohtaisen aiheen. Tutkimuksen tarkoituksena on vertailla Satakunnan kahden kunnan lastensuojelun sosiaaliohjausta Helsingin perhekeskus Kaarelan lastensuojelun sosiaaliohjaukseen.

Tutkimuskysymyksiksi muodostui:

- 1) Mitä on lastensuojelunsosiaaliohjaus Satakunnassa?
- 2) Mihin lastensuojelun sosiaaliohjaus sijoittuu lastensuojelun asiakasprosessissa?
- 3) Miten lastensuojelun sosiaaliohjaus eroaa Satakunnassa verrattuna Helsingin perhekeskus Kaarelan lastensuojelun sosiaaliohjaukseen?

Aineiston keruumenetelmäksi valittiin kyselylomake. Aihetta lähdettiin kehittämään kyselylomakkeen kysymysten muotoon. Kysymyksiä muokattiin useaan otteeseen, jotta ne olisivat selkeitä ja saatu tieto palvelisi kehittämisyksikön tarvetta. Lopullinen kyselylomake lähetettiin kahdelle eri kunnille Satakunnassa tammikuussa 2010.

Aineistoa kerättiin kyselylomakkeella (Liite 2), jossa oli niin avoimia kuin monivalintakysymyksiä. Vastaajalla oli mahdollista lisätä omia vaihtoehtoja, jos vastausvaihtoehtona oli jokin muu kuin valmiiksi annettu. Kysymykset laadittiin yhteistyössä Satakunnan lastensuojelun kehittämisyksikön kanssa. Kyselylomakkeen mukana lähetettiin saatekirje (Liite 1). Saatekirjeessä vastaajalle korostettiin, että saatu tieto tullaan käsittelemään luottamuksellisesti sekä tieto menee Satakunnan lastensuojelun kehittämisyksikön käyttöön.

Kyselylomakkeet lähetettiin sähköpostitse Satakunnan kuntien sosiaalialan ammattilaisille, joita olivat kunnan vastaavat sosiaalityöntekijät. Kyselyn vastaajat valittiin etukäteen. Vastaajalla, sosiaalialan ammattilaisella, tuli olla ajankohdainen ja riittävä tieto kunnan lastensuojelun tilanteesta. Lista vastaajista tuli Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksiköstä, koska siellä oli tietämys ja tuntemus kunnan ammattilaisista, jotka pystyvät vastaamaan kyselylomakkeeseen todenmukaisesti. Vastausaikaa kyselyyn annettiin kolme viikkoa.

Aineistoa kerättiin lisää teemahaastattelun avulla. Teemahaastattelu tehtiin samalle henkilölle, joka oli aikaisemmin vastannut kyselylomakkeeseen. Yhteistyötä Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön kanssa jatkettiin ja tutkimus tuli sen käyttöön.

6.1 Tutkimuskohde

Tutkimuskohteena oli Satakunnan eri kuntien kaksi sosiaalialan ammattilaista, joita olivat kuntien vastaavat sosiaalityöntekijät. He molemmat osallistuivat niin kyselylomakkeen vastaamiseen kuin teemahaastatteluun.

6.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohdiana on todellisen elämän kuvaaminen sekä siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Aineisto kootaan luonnollisista, todellisista tilanteista sekä suositaan ihmistä tiedon keruuvälineenä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tutkittavien ääni ja näkökulmat pääsevät esille. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157, 160.)

Kvalitatiivinen tutkimus on yleisesti aineiston ja analyysin kuvaamista, ei numeraalista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään yleensä pieneen määrään tapauksia ja niitä pyritään analysoimaan mahdollisimman perusteellisesti. Saatava aineiston tieteellisyyden kriteeri ei ole sen määrä vaan laatu. (Eskola & Suoranta 2000, 13, 18.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle ilman ennakoasetuksia tai määritelmiä. Aineistolähtöinen analyysi on tarpeellista silloin, kun tarvitaan perustietoa ilmiön olemuksesta. Ensin pitää selvittää ilmiön perusoletamus, eli mitä se merkitsee, ennen kuin voidaan puhua ilmiön todellisesta tilanteesta. (Eskola & Suoranta 2000, 19.)

6.3 Aineiston keruumenetelmät

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, kysely, havainnointi sekä erilaiset dokumentteihin perustuva tieto. Näitä voi käyttää joko yksin tai yhdistelemällä. Kun haluamme tietää ja tarkentaa, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on järkevää käyttää haastattelua. Haastattelussa on mahdollista toistaa kysymys, oikaista väärinkäsitykset, selventää ilmausten sanamuotoja. Haastattelun etu onkin sen joustavuus. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 72–75.)

Teemahaastattelu on strukturoidun ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa aihepiiri eli teema-alue on tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi ym. 2007, 203.) Vastaajalle annetaan tilaa vapaalle puheelle ottaen huomioon ennalta päätetyt teemat, jotka pyritään keskustelemaan kaikkien haastateltavien kanssa. Teemahaastattelu on sopiva haastattelumuoto varsinkin silloin, kun halutaan tietoa vähän tunnetusta ilmiöstä tai asiasta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006.) Teemahaastattelussa ei voida kysyä ihan mitä tahansa, vaan kysymysten tulee perustua tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 77).

Kyselylomakkeessa voi olla niin avoimia kuin monivalintakysymyksiä. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa vapaamuotoisesti, mitä hän on mieltä. Avoimet kysymykset myös osoittavat, että vastaajalla on riittävä tietämys aiheesta sekä mikä on keskeistä tai tärkeää vastaajan ajattelussa. Monivalintakysymyksissä on laadittu valmiiksi vastausvaihtoehdot. Vastaaja merkitsee rastilla lomakkeesta valmiin yhden tai useamman vastausvaihtoehdon. Monivalintakysymykset tuottavat vähemmän kirjavia vastauksia, jolloin vastauksien käsittely ja analysointi on helpompaa. (Hirsjärvi ym. 2007, 194, 196.)

Aineistoa tutkimukseen kerättiin kyselylomakkeella ja teemahaastattelulla. Kyselylomakkeet lähetettiin kohderyhmälle ensin. Vastausaikaa annettiin kolme viikkoa. Tämän jälkeen tutkimuksen aineistoa täydennettiin teemahaastattelun avulla. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja ja ne nauhoitettiin. Haastattelut suoritettiin keväällä 2010 Satakunnan kahden kunnan sosiaalialan ammattilaisen työpaikalla. Haastattelurunko lähetettiin haastateltaville ennen haastattelua, koska näin haastateltavat pystyivät etukäteen miettimään vastauksiaan. Haastattelutilanteissa ilmapiiri oli luonteva ja avoin. Aiheesta syntyi hyvin keskustelua. Haastateltavat olivat innokkaita keskustelemaan sekä kertomaan kyseisen kunnan tilanteesta. Haastattelurunko auttoi jäsentämään haastattelun kulkua. Molemmat haastattelut kestivät noin 40–45 minuuttia.

6.4 Tutkimusaineiston analyysi

Aineistoa voidaan analysoida monin eri tavoin. Pääperiaatteena on, että valitaan sellainen analyysitapa, joka parhaiten tuo vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. Analyysitavat jäsennetään kahdella tavalla: selittäminen ja ymmärtäminen. Selittämällä tarkoitetaan usein tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa. Ymmärtämällä taas tarkoitetaan laadullista analyysia ja päätöksen tekoa. Analyysin jälkeen tutkimustulokset tulee selittää ja tulkita. Tulkinnalla tarkoitetaan, että analyysin tuloksia pohditaan sekä tehdään niiden pohjalta omia johtopäätöksiä. (Hirsjärvi ym. 2007, 219, 224.)

Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Tutkittavat tekstit, dokumentit, voivat olla esimerkiksi kirjoja, päiväkirjoja, haastatteluita, artikkeleja tai puheita. Aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysillä aineisto saadaan kerättyä vain johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysissä etsitään tekstin merkityksiä ja pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 105–107.)

Sisällönanalyysi voi olla aineistolähtöistä eli induktiivista tai teorialähtöistä eli deduktiivista. Aineiston analyysi tässä tutkimuksessa on aineistolähtöinen. Aineistolähtöinen eli induktiivinen aineiston analyysi jakautuu kolmevaiheiseksi prosessiksi. Ensimmäisessä vaiheessa, aineiston pelkistämässä eli redusoinnissa, analysoidusta informaatiosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois. Se voi olla joko informaation tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Aineiston pelkistämistä näin ollen ohjaa tutkimustehtävä, jonka mukaan aineistoa pelkistetään litteroimalla tai koodaamalla tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset. Auki kirjoitetusta aineistosta etsitään tutkimustehtävän kysymyksille ilmaisuja. Toisessa vaiheessa, aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä, aineistosta kerätyt olennaiset ilmaukset käydään tarkasti läpi sekä aineistosta etsitään samanlaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi. Luokat nimitetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 111–113.)

Kolmannessa vaiheessa, aineiston abstrahoinnissa eli käsitteiden luomisessa, aineistosta erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Käsitteiden luomista jatketaan yhdistelemällä luokituksia niin kauan, kuin aineiston sisällön näkökulmasta on mahdollista. Yhdistelemällä käsitteitä, saadaan vastaus tutkimustehtäviin. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 114–115.)

Tutkimuksen kyselylomakkeet purettiin erikseen käyttämällä aineistolähtöistä analyysia. Kyselylomakkeista etsittiin tutkimuksen kannalta tärkeitä ilmaisuja ja käsitteitä, jotka luokiteltiin ala- ja yläluokiksi. Näistä luokista etsittiin yhdistävä tekijä, joka muodosti pääluokan. Tämän jälkeen pääluokat yhdistettiin yhdistä-

väksi luokaksi. Yhdistäviä luokkia hyödynnettiin teemahaastattelun haastattelu-rungossa (Liite 3).

Teemahaastattelut litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi. Litterointia voi tehdä koko kerätyistä aineistosta tai valikoiden eri teema-alueiden mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 217). Litteroinnin jälkeen aineisto tarkistettiin. Tämän jälkeen aineistoa verrattiin keskenään sekä etsittiin yhdistäviä tekijöitä ja merkityksiä. Aineistosta etsittiin myös eroavaisuuksia. Tutkimustehtävän mukaan aineistoa verrattiin Helsingin perhekeskus Kaarelan toimipisteen asiakasprosessin malliin.

6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimustoiminnassa pyritään aina hyvään luotettavuuteen. Tutkimuskirjallisuudessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetti ja reliabiliteetti käsittein. Validiteetti-käsitteellä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu. Reliabiliteetti-käsitteellä tarkoitetaan sitä, että tutkimustulokset ovat luotettavia, toistettavia eikä sattumanvaraisia. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 133.)

Luotettavuus on kulkenut mukana koko tutkimusprosessin aikana. Tutkimusmenetelmät ovat olleet sopivia suhteessa tutkimustehtävään. Tutkimusaineisto litteroitiin eli purettiin sana sanalta sekä tarkistettiin virheiden välttämiseksi monta kertaa. Lähdemateriaalit valittiin huomioiden niiden ajankohtaisuus ja luotettavuus. Internet-lähteet valittiin virallisilta ja luotettavilta sivuilta sekä kirjallisuuslähteet olivat ajankohtaisia ja monet uusimpia painoksia.

Kohderyhmällä oli riittävä tieto ja työkokemus, jotta he pystyivät vastaamaan kysymyksiin tutkimustehtävän mukaan. Haastattelujen nauhoitus varmistti tiedon tallentumisen totuudenmukaisesti. Kohderyhmä sai etukäteen teemahaastattelun rungon, jonka perusteella kohderyhmä pystyi pohtimaan vastauksiaan etu-

käteen. Tutkimuksessa otettiin huomioon myös eettisyys. Saatekirjeessä vastaajille korostettiin, että vastaukset tulevat Satakunnan lastensuojelun kehittämiskeskuksen käyttöön. Tutkimuksen kohderyhmän nimet eivät tule tutkimuksessa missään kohdassa näkyviin. Haastateltavat suostuivat nauhoitukseen.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuskohteena olevat sosiaalialan ammattilaiset edustavat omaa kuntaansa, joka sijaitsee Satakunnassa. Tutkimuksen tuloksissa sosiaalialan ammattilaiset on nimetty luokkiin Kunta 1 ja Kunta 2. Tämä jaottelu selventää tutkimuksen tuloksia sekä niiden vertailua. Seuraavaksi esitän tutkimuksen keskeiset tulokset tutkimustehtävän mukaan.

7.1 Lastensuojelun sosiaaliohjaus

Kunta 1 määritteli lastensuojelun sosiaaliohjauksen perheen ohjaukseksi, tueksi ja neuvonnaksi. Lastensuojelun sosiaaliohjaus jäsenyi asiakastyössä alkuarviointiin, asiakassuunnitelman tekoon, perhetyöhön, yksilö- ja perhesosiaaliohjaukseen sekä verkostotyöhön. Kunta 1 kertoi, että on myös kokeiltu valvottuja tapaamisia. Lastensuojelun sosiaaliohjauksen työmuodot kuitenkin vaihtelivat asiakkaan tarpeen mukaan. Perhetyön asiakkaaksi ohjaututtiin alkuarvioinnin ja asiakassuunnitelman kautta. Perhetyö toteutui kotikäynteinä sekä kodinhoidollisena työnä. Verkostotyötä tehtiin muun muassa oppilashuoltoryhmän, lasten psykiatrisen puolen, lastensuojelupaikkojen sekä neuvolan terveydenhoitajan kanssa. Pääsääntöisesti verkostotyötä tehtiin terveydenhuollon ammattilasten kanssa. Asiakkaan tarpeen mukaan toteutettiin yksilö- tai perhesosiaaliohjausta. Yksilö- ja perhesosiaaliohjaus oli asiakkaan neuvontaa, ohjausta ja tukea. Yksilösosiaaliohjauksessa Kunta 1 otti huomioon myös koko perheen, joten varsinaista eroa yksilö- ja perhesosiaaliohjauksen välillä ei katsottu olevan.

Kunta 2 määritteli lastensuojelun sosiaaliohjauksen asiakkaan ohjaukseksi, tueksi ja neuvonnaksi. Lastensuojelun sosiaaliohjaukseen linkittyi vahvasti koulun sosiaaliohjaus sekä yhteistyö asiakkaan ja hänen tukitoimipisteidensä kanssa. Tukitoimipisteillä tarkoitettiin esimerkiksi koulua, neuvolaa, perheneuvolaa, sairaaloita, lastensuojelulaitoksia ja tukiperheitä. Lastensuojelun sosiaaliohjaus

jäsentyi asiakastyössä perhetyöhön, verkostotyöhön, arviointityöhön, palveluohjaukseen, yksilöohjaukseen, perhesosiaaliohjaukseen sekä psykososiaaliseen tukeen. Valvottuja tapaamisia oli kokeiltu vuosia sitten, mutta ne todettiin vaikeiksi. Lastensuojelun sosiaaliohjauksen työmuodot vaihtelivat asiakkaan tarpeen ja tilanteen mukaan.

Kunta 2 määritteli yksilöohjauksen asiakkaan ohjaukseksi sekä tukemiseksi. Asiakkaat ohjautuivat yksilöohjaukseen koulun sosiaaliohjauksen kautta. Asiakaskäynnit toteutuivat yksilöohjauksena. Asiakkaalla ei tarvinnut olla aktiivista lastensuojelunasiakkuutta asiakaskäynteihin. Asiakaskäynneillä arvioitiin onko asiakkaalle tarvetta aloittaa lastensuojelun asiakkuus vai ei sekä vaatikko asiakkaan tilanne jatkotoimenpiteitä. Perhetyössä toteutui palveluohjaus ja yksilöohjaus. Perhesosiaaliohjaus toteutui samalla tavalla kuin yksilöohjaus, mutta asiakkaana oli perhe. Perhesosiaaliohjauksessa Kunta 2 teki yhteistyötä Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön kanssa. Psykososiaalinen tuki toteutui kunnan psykiatrisen sairaanhoitajan avulla, jonka luo asiakas ohjattiin sosiaalityöntekijän kautta, jos asiakkaan tilanne sitä vaati.

7.2 Lastensuojelun sosiaaliohjauksen sijoittuminen asiakasprosessiin

Kunta 1:n mukaan lastensuojelun asiakasprosessi jakaantuu pääsääntöisesti neljään eri vaiheeseen: lastensuojeluilmoituksen vastaanottaminen, alkuarviointi ja asiakassuunnitelman teko, palveluiden toteutusvaihe ja asiakkuuden päättyminen. Vaikutusten arviointi vaihe ilmenee kirjauksina ja havainnointina, mutta varsinaista paikkaa asiakasprosessissa sillä ei ole. Asiakasprosessi alkaa lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisella. Tämän jälkeen asiakasprosessi etenee alkuarviointi- ja asiakassuunnitelmavaiheeseen. Alkuarviointiin sisältyy asiakaskäynnit, perheen tarpeen arviointi, mahdollisuuksien suunnittelu sekä millä tavalla mahdollisuudet saadaan käyntiin. Toisin sanoen alkuarviointi ja asiakassuunnitelma linkittyvät toisiinsa. Asiakasprosessi etenee tämän jälkeen toteutusvaiheeseen, jossa toteutetaan asiakkaan tarvitsemat palvelut. Edellä mainitut asiakasprosessin vaiheet ovat usein käytössä vain mallina, koska Kun-

ta 1 katsoo, että etenemällä perheen mukaan eikä asiakasprosessin tiettyjen vaiheiden mukaan päästään paremmin tuloksellisuuteen.

Kunta 1 kertoi, että lastensuojelun sosiaaliohjaus painottui pääsääntöisesti toteutusvaiheeseen. Alkuarvioinnissa saattoi olla tarvetta yksilö- ja perhesosiaaliohjaukselle sekä perhetyölle. Kunnan sosiaalityöntekijä teki alkuarvioinnin yhdessä toisen kunnan sosiaalityöntekijän kanssa. Tarkasteltaessa perhetyötä, yksilö- ja perhesosiaalityötä asiakasprosessin kautta sijoittuivat ne toteutusvaiheeseen, johon sijoittui myös verkostotyö.

Kunta 2 mukaan lastensuojelun asiakasprosessi jakaantuu viiteen eri vaiheeseen: lastensuojeluilmoituksen vastaanottaminen, arviointityö, asiakassuunnitelma, toteutusvaihe ja asiakkuuden päättyminen. Asiakasprosessin vaiheista on jätetty pois vaikutusten arviointi, koska se sisältyy toteutusvaiheen käytäntöihin. Asiakasprosessi alkaa lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisella, jonka kunnan sosiaalityöntekijä tarkistaa. Tämän jälkeen asiakasprosessi etenee arviointityöhön, josta kunnan sosiaalityöntekijä vastaa. Arviointityön lopputuloksena on päätös joko jatkaa tai lopettaa lastensuojelun asiakkuus. Jos asiakkuutta jatketaan, etenee asiakasprosessi asiakassuunnitelman tekoon. Asiakassuunnitelmaan kirjataan työskentelyn tavoitteet ja keinot sosiaalityöntekijän toimesta. Kirjaukset tekee joko sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja yhdessä. Asiakassuunnitelman jälkeen asiakasprosessi etenee toteutusvaiheeseen, jossa toteutetaan asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja keinot. Toteutusvaiheessa asiakkaan saamien palveluiden vaikutus arvioidaan kahden kuukauden välein. Vaikutukset kirjattiin. Jos asiakassuunnitelmassa sovittujen keinojen vaikutusta ei ole nähtävissä asiakkaan tilanteessa, sovitaan asiakkaalle uudet palvelut, jotka palvelisivat hänen tilannettaan paremmin. Tämä toistui niin usein, kun oli tarvetta. Kun asiakkaan tilanne saatiin kuntoon, lastensuojelun asiakkuus voitiin lopettaa.

Kunta 2 kertoi, että lastensuojelun sosiaaliohjaus painottui voimakkaasti toteutusvaiheeseen. Arviointityö sijoittui asiakasprosessissa arviointivaiheeseen. Alkuarvioinnissa saattoi olla tarvetta palveluohjaukselle, perhetyölle, vammaispalveluille tai psykiatrisen sairaan hoitajan palveluille. Sosiaalityöntekijä ohjasi asi-

akkaan edellä mainittuihin palveluiden piiriin, jos asiakkaalla oli tarvetta niille. Toteutusvaiheeseen sijoittuivat yksilöohjaus, perhesosiaalihojaus, perhetyö, valvotut tapaamiset sekä verkostotyö.

7.3 Tutkimustulosten vertailua aikaisempaan tutkimukseen

Aiheesta aiemmin tehtyyn selvitykseen (Forslund-Raivaara, Karjalainen & Pirkonen 2008. Selvitys Kaarelan lastensuojelun sosiaalihojauksen toimintamalleista suhteessa lastensuojelun asiakasprosessiin.) verrattuna tutkimustulokset olivat samankaltaisia. Perhekeskus Kaarelan selvityksessä lastensuojelun sosiaalihojauksen ydintehtäviksi määriteltiin lapsen ja vanhemman hyvinvoinnin arviointi, vanhemmuuden tukeminen, lapsen ja nuoren tukeminen, ohjaus sekä itsenäistymisessä tukeminen. Toisin sanoen lastensuojelun sosiaalihojaus nähtiin asiakkaan ohjauksena, tukena ja neuvontana, kuten myös tässä tutkimuksessa.

Perhekeskus Kaarelan asiakastyö jäsenyi perhetyöhön, alkuarviointityöhön, ryhmätoimintaan, leirityöskentelyyn, valvottuihin tapaamisiin sekä yksilö- ja perhesosiaalihojaukseen. Kaarelan lastensuojelunsosiaalihojaajat toimivat aktiivisena osapuolena alueen eri toimijoiden yhteistyöverkostoissa sekä asiakaskohteisissa verkostoissa. Tässä tutkimuksessa tulokset osoittivat, että molemmissa kunnissa oli käytössä samoja asiakastyön menetelmiä kuin perhekeskus Kaarelassa, vaikka asiakastyön menetelmät vaihtelevat asiakkaan tarpeen mukaan. Yhteistyötä muiden tahojen kanssa pidettiin erityisen tärkeänä molemmissa kunnissa. Yhteistyön katsottiin olevan toimivaa ja joustavaa.

Asiakasprosessi jakaantui perhekeskus Kaarelassa seuraaviin vaiheisiin: alkutilanne, arviointi, suunnitelma, toteutus ja lopputilanne. Vaikutusten arviointi oli jätetty pois, koska se oli sisäänrakennettu toteutusvaiheen käytäntöihin. Perhekeskus Kaarelan asiakasprosessi oli verrattavissa tämän tutkimuksen Kunta 2. Kunta 1 käytti asiakasprosessia enemmän mallina työssään. Tämän tut-

kimuksen tulokset osoittivat, että lastensuojelun sosiaaliohjaus sijoittui asiakasprosessin samoihin vaiheisiin.

Perhekeskus Kaarelassa sosiaalityöntekijä voi harkintansa mukaan pyytää sosiaaliohjaajaa työparikseen alkuarvioinnissa. Yhdessä he miettivät tapaamisten sisällöt sekä sopivat etukäteisvalmisteluista. Tässä tutkimuksessa molempien kuntien vastaavat sosiaalityöntekijät työskentelivät pääsääntöisesti yksin. Jos heillä oli tarvetta työparille, se saattoi tulla esimerkiksi toisesta kunnasta. Kunta 2 toivoi, että saisi tulevaisuudessa itselleen pysyvän työparin. Kunta1 oli tottunut työskentelemään yksin, joten hän ei katsonut työparia tarpeelliseksi tällä hetkellä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa etsittiin vastauksia kysymyksiin mitä on lastensuojelun sosiaaliohjaus Satakunnassa ja mihin se sijoittuu lastensuojelun asiakasprosessiin. Tutkimuksen tarkoituksena oli vertailla Satakunnan kahden kunnan lastensuojelun sosiaaliohjausta Helsingin perhekeskus Kaarelan lastensuojelun sosiaaliohjaukseen. Tutkimustulokset osoittivat, että lastensuojelun sosiaaliohjaus nähtiin samanlaisena sekä lastensuojelun sosiaaliohjaus sijoittui asiakasprosessissa pääsääntöisesti toteutusvaiheeseen. Tärkeää on huomioida, että asiakasmäärä vaihteli niin tässä tutkimuksessa kuin perhekeskus Kaarelassa.

Tutkimuksen molemmat kohdehenkilöt, sosiaalialan ammattilaiset, työskentelivät virassaan epäpätevinä. Kunta 1 oli kunnan ainoa sosiaalityöntekijä, joten tämän seurauksena hän työskenteli työparina toisen kunnan sosiaalityöntekijän kanssa. Kunta 1 työskenteli vanhusvoittoisessa kunnassa, joten lastensuojelutapauksia ei ollut monta vuodessa. Tästä syystä kunnan perhetyöntekijät olivat pääsääntöisesti kotipalvelun piirissä. Kunnan perhetyöntekijät ovat tottuneet työskentelemään vanhusten kanssa eivätkä niinkään perheiden kanssa. Näin ollen perhetyöntekijät painottivat työnsä perheissä kodinhoidollisiin tehtäviin. Tästä herääkin kysymys, saivatko perheet sen tuen perhetyöntekijöiltä, jonka he todella tarvitsevat.

Kunta 2 työskenteli lapsiperhevoittoisessa kunnassa, joten lastensuojelutapauksia saattoi kunnassa tulla kuukaudessa yhtä paljon kuin vuodessa kohderyhmän toisen jäsenen kunnassa. Kunta 2, vastaava sosiaalityöntekijä, ja sosiaaliohjaaja hoitivat yhdessä koko sosiaalityöntekijän. Näin ollen Kunta 2 vastasi pääsääntöisesti yksin lastensuojelukentästä. Kunta 2 toivoikin, että hän saisi tulevaisuudessa työparin itselleen, jotta pystyttäisiin entistä enemmän ja tehokkaammin keskittymään perheiden tarpeisiin. Kunnan perhetyöntekijöiden koulutus oli kodinhoitajapohjaisia, joten heidän koulutus pohjansa ei aina riittänyt, jos perheen tilanne oli vakava. Tästä syystä Kunta 2 teki yhteistyötä muun muassa

Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön kanssa. Kunta 2 katsoikin, että heillä olisi kehittämisen varaa perhetyössä.

Tutkimuksen molemmat kohdehenkilöt työskentelivät pienessä kunnassa. Molemmat näkivät, että pienessä kunnassa yhteistyö asiakkaan verkoston ja muiden tahojen kanssa onnistui hyvin. Verkostopalaverit saatiin sovittua hyvin, koska verkosto työskenteli lähellä. Kunta 2 painotti, että myös tieto pienessä kunnassa kulkee paremmin tahojen välillä kuin ehkäpä isommassa kunnassa.

Kunta 1 ja Kunta 2 ovat liittymässä tai ovat jo liittyneet yhteistoiminta-alueeseen. Tämän seurauksena lastensuojelun palvelut ovat siirtymässä toiseen kuntaan. Tästä huolimatta he katsovat, että lastensuojelun palveluiden määrä kasvaa ja näin ollen pystytään paremmin palvelemaan asiakkaan tarpeita. Yhteistoiminta-alueeseen kuulumisen mahdollistaa myös sen, että esimerkiksi toisen kunnan perhetyöntekijää voidaan käyttää. Tämä tietenkin maksaa kunnalle. Tällä hetkellä organisaatiokuviot eivät ole vielä aivan valmiita.

Tutkimuksessa selvisi, että lastensuojelun sosiaaliohjaus nähtiin molemmissa Satakunnan kunnissa samanlaisena. Tämä tulos oli yllättävä, koska se ei ollut odotettavissa. Jo se, että molemmissa kunnissa lastensuojelun sosiaaliohjaus oli määritelty, yllätti. Lastensuojelun sosiaaliohjauksen menetelmät myös vastasivat toisiaan, vaikka toinen kunta oli vanhusvoittoinen ja toinen lapsiperhevoittoinen. Käytössä olleet menetelmät vastasivat asiakkaiden tarvetta. Jos asiakkaan tilanne vaati lisäksi muita menetelmiä, ne pystyttiin järjestämään esimerkiksi ostopalveluna toiselta kunnalta. Lastensuojelun sosiaaliohjaus sijoittui asiakasprosessissa molemmissa kohderyhmän kunnissa voimakkaasti toteutusvaiheeseen. Tämä tulos oli odotettavissa. Tutkimuksen tulokset vastasivat tutkimuskysymyksiin.

9 POHDINTA

Tutkimuksen toteuttaminen oli haastava prosessi, mutta myös mielenkiintoinen. Alussa vaikeuksia tuotti yhdistää omat mielenkiinnon kohteet ja lastentarhanopettajan kelpoisuuteen vaadittavat opinnot. Lastensuojelu on aina ollut yksi mielenkiinnon kohteistani, joten sen yhdistäminen tutkimukseen oli selvää. Lastensuojelusta on kuitenkin tehty aikaisemmin monen monta erilaista tutkimusta, joten halusin tehdä jotain uutta ja erilaista. Satakunnan lastensuojelun kehittämiskeskuksen kanssa käydyn alustavan keskustelun kautta löysimme ajankohtaisen aiheen: sosiaaliohjaus. Lastensuojelun yhdistäminen sosiaaliohjaukseen tuntui luonnolliselta ja näin aihealue tuli samalla rajattua. Monta mutkaa kuitenkin tutkimusprosessin matkalle sattui, mutta niistä selvittiin. Aihealue antoi paljon uutta ja syventävää tietoa niin lastensuojelusta kuin lastensuojelun sosiaaliohjauksesta.

Tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset. Tutkimuksessa selvitettiin kahden Satakunnan kunnan lastensuojelun sosiaaliohjaus ja lastensuojelun asiakasprosessi, joita verrattiin Helsingin perhekeskus Kaarelan malliin. Tutkimustulokset olivat verrattavissa. Tämä oli yllättävää. Lastensuojelun sosiaaliohjauksen määrittelyyn perehdyttiin syvemmin. Tutkimuksen myötä saatiin arvokasta tietoa kyseisestä aiheesta. Tutkimuksessa perehdyttiin vain kahden Satakunnan kunnan lastensuojelun sosiaaliohjaukseen. Siitä huolimatta uskon, että tutkimustulokset antavat suuntaa koko Satakunnassa toteutuvasta lastensuojelun sosiaaliohjauksesta.

Tutkimuksen teko alkoi syksyllä 2009 opinnäytetyön aiheen pohtimisella. Alustavaa keskustelua aiheesta käytiin Satakunnan lastensuojelun kehittämissyöskön kanssa. Yhdessä ideoimme ja rajasimme ajankohtaisen aiheen. Kyselylomake sekä teemahaastattelut suoritettiin keväällä 2010.

Tutkimusmenetelmiksi valittiin kyselylomake ja teemahaastattelu. Ne toimivat yhdessä hyvin. Teemahaastattelu täydensi kyselylomakkeen epäselviksi jääneitä kohtia sekä vastaajat pystyivät itse täydentämään vastauksiaan. Aineistoa tutkimukseen kertyi riittävästi, sekä analyysin kannalta määrä oli sopiva. Aikataulun suunnittelussa ei osattu ottaa huomioon niin monta mutkaa, mitä tutkimusprosessi toi, mutta siitä huolimatta teemahaastattelut saatiin sovittua vastaajien kanssa melko lyhyellä varoitusaajalla. Haastattelutilanteet olivat ilmapiiriltään avoimia ja rentoja. Keskustelua syntyi molempien haastateltavien kanssa hyvin sekä molemmat kertoivat mielellään kuntansa tilanteesta.

Kyselylomakkeen tekeminen oli haastavin osuus tutkimusprosessissa. Siinä piti huomioida niin Satakunnan lastensuojelun kehittämisyksikön tarve kuin tutkimuksen kannalta tarvittava tieto. Tästä syystä kyselylomakkeen tekoon käytettiin aikaa. Tutkimusprosessia tarkasteltaessa kriittisesti, kyselylomakkeeseen olisi voinut panostaa enemmän perehtymällä syvemmin teoriaan.

Sosiaaliohjaus oli käsitteenä vielä vieraampi kuin esimerkiksi lastensuojelu, joten lähdemateriaalia ei ollut paljon. Lähdemateriaalista pystyttiin kuitenkin etsimään ne keskeiset asiat, jotka olivat tutkimuksen kannalta tärkeitä. Löydetty lähdemateriaali oli kuitenkin ajankohtainen, ja monet painokset olivat uusimpia.

Tämän tutkimuksen pohjalta voidaan esittää aiheita jatkotutkimuksille. Lastensuojelun sosiaaliohjausta voisi tutkia koko Satakunnan alueelta. Näin ollen lastensuojelun sosiaaliohjauksen määrittelyn eroavaisuutta voisi tutkia myös eri paikkakunnilla. Aihe on ajankohtainen, joten varsinaista tiettyä määrittelyä lastensuojelulle ei vielä ole. Tämä tutkimus antaa suuntaa kunnille, kun ne määrittelevät omaa lastensuojelun sosiaaliohjaustaan.

LÄHTEET

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen.
Jyväskylä: Gummerus.

Forslund-Raivaara Nina; Karjalainen Lauri & Pitkonen Sari 2008. Selvitys
Kaarelan lastensuojelun sosiaaliohjauksen toimintamalleista suh-
teessa lastensuojelun asiakasprosessiin. Viitattu 11.12.2009.
www.socca.fi/lastensuojelu/aineistot/lauri.doc

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita.
Keuruu: Otava.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista
29.4.2005/272. Finlex. Valtion säädöstietopankki. Viitattu 3.2.2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272>

Liukkonen, Ritva & Lukman Leena 2007. Tehty-hanke. Sosiaalialan
tehtävärakenteiden ja toimintamallien kehittäminen Helsingin sosi-
aalivirastossa. Viitattu 11.12.2009.
[http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/dfc7b2004a176e1293d2fb3d8d1
d4668/tehty_hanke.pdf?MOD=AJPERES](http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/dfc7b2004a176e1293d2fb3d8d1d4668/tehty_hanke.pdf?MOD=AJPERES)

Mäkinen, Päivi; Raatikainen, Eija; Rahikka, Anne & Saarnio, Tuula 2009. Am-
mattina sosionomi. Helsinki: WSOY.

Nuolivaara, Terttu 2010. Sosiaaliohjaaja, Satakunnan lastensuojelun kehittä-
misyksikkö. Pori. Henkilökohtainen tiedonanto 24.2.

Räty, Tapio 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (ylläpitäjä ja tuottaja). Viitattu 15.3.2010.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>

Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö 2009. Viitattu 14.1.2010.
<http://www.pori.fi/lskehyks/>

Sosiaaliportti 2009. Viitattu 17.2.2010.
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/

Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Sarvimäki, Pirjo & Siltaniemi, Aki (toim.).
Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuositus.
Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:4. Helsinki: Yliopistopaino.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2004. Horsma, Teija & Jauhiainen, Elina (toim.).
Sosiaalihuollon tehtävä- ja ammattirakenteen kehittämissuosituksen loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:10.
Helsinki.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITE 1. Saatekirje

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Länsi
Porin toimipaikka
Metsämiehenkatu 2
28500 Pori

SAATE

13.01.2010

ARVOISA VASTAAJA

Olen Tuuli Eronen ja opiskelen sosionomiksi (AMK) Diakonia-ammattikorkeakoulu Lännessä, Porin toimipaikassa. Valmistun keväällä 2010. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kartoittaa Satakunnan eri kuntien lastensuojelun sosiaaliohjausta. Teen tutkimusta yhdessä Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön kanssa. Opinnäytetyöni tulee heidän käyttöönsä. Toteutan tutkimuksen aineistokeruun kyselylomakkeella, jonka lähetän jokaiseen Satakunnan kuntaan. Tutkimuksen avulla saadaan ajankohtaista tietoa millä tavoin Satakunnassa toteutetaan lastensuojelun sosiaaliohjausta ja kuka sitä toteuttaa. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Opinnäytetyötäni ohjaavat lehtori Rauli Vuorela (p. 040 869 6036, rauli.vuorela@diak.fi) sekä sosiaalialan yliopettaja Hannu Piironen (p. 040 550 1992, hannu.piironen@diak.fi). Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksiköstä yhteistyöhenkilöt ovat johtava sosiaalityöntekijä Marketta Raivio (p. 044 701 9551, marketta.raivio@pori.fi) sekä sosiaaliohjaaja Terttu Nuolivaara (p. 044 701 9747, terttu.nuolivaara@pori.fi).

Pyydän palauttamaan täyttämäni kyselylomakkeet minulle sähköpostitse osoitteeseen: tuuli.eronen@student.diak.fi tai sisäisen postin kautta: **Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö/Terttu Nuolivaara** viimeistään 10.2.2010.

Yhteistyöterveisin
Tuuli Eronen
040 742 1391, tuuli.eronen@student.diak.fi

LIITE 2. Kyselylomake**LASTENSUOJELUN SOSIAALIOHJAUKSEN KARTOITUSTA SATAKUN-
NAN ERI KUNNISSA****Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö**

Vastaajan taustatiedot**Vastaaja:**

Työnimike:

Kunta:

Asukasluku:

1. Kunnan henkilökunnan määrä lastensuojelun sosiaalihjauksessa koulutuksen mukaan

- a) Sosiaalityöntekijä:
- b) Sosiaalihjaaja/Sosionomi (AMK):
- c) Perhetyöntekijä:
- d) Muu, mikä?

2. Asiakasmäärä lastensuojelun sosiaalihjauksessa kunnassanne vuonna 2009

- a) Lapsiperheet:
- b) Nuoret:
- c) Lapset:

3. Asiakasmäärä lastensuojelussa kunnassanne vuonna 2009

- a) Lapsiperheet:
- b) Nuoret:
- c) Lapset:

4. Mitä on lastensuojelun sosiaalihjaus?

5. Kuvaile kunnan lastensuojelun sosiaalihjauksen henkilökunnan työkuva:**a) Sosiaalityöntekijä:**

b) Sosiaalihjaaja/Sosionomi (AMK):

c) Perhetyöntekijä

d) Muu, mikä?

6. Lastensuojelun sosiaalihojauksen asiakastyö:**Merkitse rastilla työmuodot, jotka kunnassa toteutetaan**

- Perhetyö
- Jälkihuolto
- Verkostotyö
- Vertaisryhmät, mitkä?
- Yksilösosiaalihojaus
- Sijaishuolto
- Avohuollon tukitoimet
- Valvotut tapaamiset
- Perheleirit

7. Mitä työmenetelmiä lastensuojelun sosiaalihojauksessa käytetään?**Merkitse rastilla työmenetelmät, joita kunnassa käytetään**

- Verkostokartat/Sukupuu
- Huolenvyöhyke
- Menetelmä kortit, mitkä?
- Muu, mikä?
- Vanhemmuuden roolikartta

KIITOS VASTAUKSESTANNE!

LIITE 3. Haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

LASTENSUOJELUN SOSIAALIOHJAUS

- Mitä on lastensuojelun sosiaaliohjaus?
- Mitä työmuotoja on käytössä? (esim. verkostotyö, yksilösosiaaliohjaus jne.)
- Mitä työmuodot pitävät sisällään? (Esim. mitä kuuluu verkostotyöhön)

SOSIAALIOHJAUKSEN SIJOTTUMINEN LASTENSUOJELUN ASIAKASPROSESSIIN

- Mihin lastensuojelun sosiaaliohjaus sijoittuu asiakasprosessissa?
- Hyödyt/haitat

LASTENSUOJELUN SOSIAALIOHJAUS

- Onko kehitettävää?
- Loppusanat